

eggyé, szabaddá, boldoggá teszi Magyarországot! Hiszem, mert az én édesapám is hős volt, ott esett el a Doberdón, az ellenség előtt és ha úgy kívánja a haza, hát én is ott leszek, ahol szüksége lesz a hazának bátor magyarokra!

Leány: Ezt engedje meg a jó Isten! Ezért imádkozom mindig... Látod, én a magyar Hiszekegyet fogom elmondani az ünnepélyen. És ha mindnyájan együtt imádkozzuk, igaz szívvél, egész lélekkel, nem tudom elképzelni, hogy a jó Isten meg ne hallgatná kérésünket!

Fü: Én is azt hiszem! Akkor hát siess az iskolába és imádkozd el szépen a Magyar Hiszekegyet, de úgy, hogy beleégjen mindenki szívébe-lelkébe, aki csak hallja!

Leány: Menj, te pedig szavald el a Talpra magyart! Kiáltsd oda úgy, hogy az egész ország meghallja a nagy kérdést:

— Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés válasszatok!

Fü: Megyek! És segítsen meg bennünket a magyarok Istene, hogy nemsokára holdog, szabad márciusa legyen a magyaroknak!

(Mindketten el. Kívül zene vagy énekkar: Fel, fel vitézek a csatára...)

V. L.

Március üzenöt...

Színjáték 1 felvonásban, két képpel.

Személyek:

Balásfalvi Balás István földbirtokos (dédapó)
Balásfalvi Balás Imre unokája, rokkant katonatiszt
Balás Gyurka
Balás Imre
Kossuth Lajos
Petőfi Sándor
Ifjak, képviselők.

Történik 1923-ban, kora tavasszal.
Szín: kert. Oldalt egy pad.

1. Jelenet.

Balás István, Balás Imre.
(Balás Imre nagyapját tolókcocsiban a színre tolja. A pad mellett megáll.)

Balás Imre: Jó lesz itten nagyapácska?

Balás István: Nagyon jó lesz, lelkem,
 Ugy örülök, hogy még egyszer ide kijöhettek,
 Öreg csontom újra éled, hogyha átal járja
 Rügyfakasztó szép tavasznak meleg napsugára...

Balás Imre: Leülök hát én is ide melléje a padra,
 Elolvasom az ujságot, mi hir van benne ma?

2. Jelenet.

Gyurka, Voltak.

(Gyurka nemzetiszin kokárdával mellén, jön.)

Gyurka: Csókolom a kezeiket, jó reggelt kívánok!
 Ej, de jó, hogy dédapámra itten rátalálok,
 Oly sok szépet, jót hallottam ma az iskolába',
 Amíg élek, nem felejttem, emlékezem rája.

Balás István: Meséld el hát mit hallottál, kis unokám,
 nékem?

Tán bizony a csillagokról odafönt az égen?
 Vagy talán tündérmesékről? Mézeskalács házról?
 Kacsalábon pergő-forgó bűvös tündérvárról?

Gyurka: Dehogy, dehogy dédapókám! sokkal szebbet ennél;
 Tudom, sirna, hogyha én azt most itt elbeszelném.
 Ezernyolcszáznegyvennyolcnak március haváról,
 Március hó tizenöttről, szabadság napjáról!

(Megsimogatja dédapját.)

Édes, kedves dédapókám, nagyon-nagyon kérem;
 Ezekről a szent napokról meséljen most nékem!
 Hiszen tudom, hogy ott harcolt akkor a csatába':
 Bizonyosan még mostan is emlékszik reája.

Balás István: Várj csak, várj csak kis unokám, gyenge
 már a fejem,

Gondolkozni kell felette, öreg már az eszem.

(Fiához.)

Te meg fiam, menj nyugodtan. Nézz a dolog után,
 Elmulattat engemet már az én kicsi Gyurkám.

Balás Imre (Gyurkához):

Csak jól vigyázz dédapóra, hogyha fázik told be!
 Szólj anyádnak, majd ő segít, — megyek a gyűlésbe.

(Nagyapjához.)

Isten áldja nagyapácska, hogyha fázik, szóljon.

Balás István: Isten áldjon édes fiam, csak te menj el
 nyugton.

(Balás Imre el.)

Gyurka: (leül a padra.)

Dédapácskám, most beszéljen. Emlékszik-e rája,
 Ezernyolcszáznegyvennyolcnak szép márciusára?

Balás István: Emlékezem homályosan, — mintha álom
 volna...

De kezdek már ismét látni a ködös távolba' ...
 Régen volt az, nagyon régen: félig gyermekkorban,
 Minden szépért lelkesedő pesti diák voltam.
 A zsarnokság uralt minket. Rab volt ez a nemzet,
 Minden magyar az Istenhez a hazáért esdett.
 Petőfi volt a bálványunk, szabadságról dalolt,
 Mindnyájunknak szíve-lelke őfeléje hajolt.
 S hogy eljött a dicső nagy nap: március szent napja,
 Elmondta a legszebb dalát, hogy mindenki hallja.
 Ó nézd! Ó nézd! Látom, látom; most is, most is mondja,
 Kis unókám hallgass, hallgass te is e szent dalra!

3. Jelenet.

Voltak, Petőfi. Ifjak. (Valamennyien korhü ruhában. A háttér függönye felhuzható. A hátsó szin egy kávéházi helyiség: néhány kerek asztal, körülötte székek. Középen asztal, rajta áll Petőfi, körülötte az ifjak állnak. Ha technikailag kivihetetlen, csak a hangok hallatszanak be.)

Petőfi (szavalja): Talpra magyar, hí a haza!
 Itt az idő, most vagy soha!
 Rabok legyünk vagy szabadok?
 Ez a kérdés, válasszatok! —
 A magyarok Istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok tovább
 Nem leszünk!

Rabok voltunk mostanáig,
 Kárhozottak ősapáink,
 Kik szabadon éltek, haltak,
 Szolgaföldben nem nyughatnak.
 A magyarok Istenére ... stb.

(Innen kezdve minden esküt az ifjak is vele együtt mondanak minden versszaknál.)

Schonnai bitang ember,
 Ki most, ha kell, halni nem mer,
 Kinek drágább rongy élete,
 Mint a haza becsülete.
 A magyarok Istenére ... stb.

Fényesebb a láncnál a kard,
 Jobban ékesíti a kart,
 És mi mégis láncot hordtunk!
 Ide veled, régi kardunk!
 A magyarok Istenére ... stb.

A magyar név megint szép lesz,
 Méltó régi nagy híréhez;

Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!
A magyarok Istenére... stb.

Hol sirjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

(A szavalat végén a háttér-függöny lassan összeomlik. Dédapó egész idő alatt mereven egy pontra néz, mintha látná, hallaná.)

(Kis szünet után.)

G y u r k a : (Megérinti dédapját):

Miért hallgat oly sokáig dédapókám, kérem?
Nem akarja elmondani a többit is nekem?

B a l á s I s t v á n : (révetegen, mintha álomból ocsudnék):

Aztán... aztán... mit a király adott szabadságot,
Az árulás... a zsarnokság foga reá vástott...
És rátörtek a hazára — elrabolni tőle,
Hogy a bilincseket újra rátegyék kezére.

Csak hogy ott volt Kossuth Lajos! Felrázta a népet:
Az ítélet harsonája töltte meg a léget.

Hallod? Látod kis unokám? Ott van, ott van, nézzed!

... Most mondja el Kossuth Lajos a legszebb beszédet...

(Dédapó újra egy helyre néz, mintha ott megelevenedne előtte a kép. Ha nem lehet beállítani, itt is csak a beszéd hallatszik be.)

4. Jelenet.

Voltak, Kossuth és a képviselők.

(A hátsó függöny felhuzódik. A szin most terem, Kossuth egy emelvényen áll körülötte a képviselők állnak. Egy kis átalakítással az előbbi szin használható.)

K o s s u t h : Veszélyben a hazá: nincsen katonája.

Ezernyi ellenség orozva tört rája!

Oláh, rác csócselék szabadság nevével

Indult el a hazát tépni szerteséjjel.

Nem kimél gyermeket, asszonyt kardra hánynak,

Falvakat perzselnek, térdig vérben járnak!

Ártatlan véreink gyötrő szenvedése

Bosszuért kiáltott fel a magas égre!

Nem nézhetjük ezt így most ölbetett kézzel;

Ellenállás nélkül, hogy szedjenek széjjel!

Pénz kell most fegyverre, ágyura, puskára:

Magyar hon fiait: mit felelték rája?

Ezerévig volt ez magyarok hazája:

Szabad lesz-e újra — vagy rablók tanyája?!

Képviselek: (Lelkesen): Szabad lesz! Megadjuk a pénzt!
Megadjuk!

Kóssuth: Katona is kell ám, nem száz, de sok ezer,

Ki e szép hazából minden ellent kiver!

Fel hát minden magyar! Verjük ki a rácot!

El ne vegyen tőlünk: hazát s szabadságot!

Ide, ide hozzám! Ki jön a csatába?

Ki lesz a hazának vitéz katonája?

Képviselek (kezüket esküre emelve mondják):

Mind megyünk! Mind megyünk! Esküszünk!

(A hátsó függöny lassan összehull.)

Gyurka (gyöngéden megrázza dédapót):

Dédapácskám, ne aludjon, mondja mi lett aztán?

Balás István: Mind elmentünk ifja-vénje, kedves kis
fiúcskám.

Pirosapokás voltam én is, Damjanich honvédja:

Győzelemről győzelemre indult zászlóalja!

(Révetegen maga elé nézve mondja tovább):

Isaszegnél osztrák sereg... Nézd, csillog a fegyver...

Pereg a dob, imára hív térdre ereszkednek...

Hallod, hallod, most a zenét: indulnak a harcba,

(Kívül zene játszik: Fel, fel vitézek... dallamát.)

Dörg az ágyu, csattog a kard, éljen, rajta! rajta!

(Kívül ágyudörgés és csatazaj hallatszik.)

Üssed, vágjad! Az ellenség meginog, — most hátrál!

Csak előre édes fiam, Üssétek a hátát!

Jól van fiúk! Elég mára: jöhettek már vissza:

Ujra mienk a dicsőség, a győzelem újra!

(Most a függöny mögött dobpergés, vezényszó! Imához! az-
után zene: Isten áldd meg a magyart... (végig.) Ujra dobpergés,
majd katonák énekelik: Fel, fel vitézek a csatára. Az ének las-
san elhalkul. Vig katonaindulók hallatszának tovább, egészen
dédapó szavainak befejeztéig.)

Gyurka (költögeti dédapót):

Dédapóka, mondja tovább, mindig, mindig győztek?

Szabad lett a magyar nemzet? Elbukott az ellen?

Balás István: Aztán nehéz napok jöttek, reánk tört az
oros,

Mikor látta: nem bír velünk, segílyt kért a gonosz!

... És mi újra rabok lettünk... Hej, de sok vitézre

Nem derült fel többé az ég... magyar róna kékje...

Egyik része bujdosó lett, másikat elvitték,

Nyirkos, hideg sziklabörtön mélyire vetették.

Hazamenni... Ki mert volna! Kémek lestek rája:
Bujdosó lett sok-sok magyar szerte a hazába'.

Én is soká bujdokoltam erdőn és mezőben,
Míg az éhség bekergetett falunkba egy éjen.
Bekopogtattam a házba, halkán beengedtek:
Megetettek, megitattak, aztán elrejtettek.

Igy bujdosott hontalanul minden magyar akkor:
Míg megbékélt király s a nép: s a magyar szabad volt.
Nékem is volt egy szép fiam, derék, bátor vérem:
Ő is elment s ott esett el, az olasz harctéren...

Csak unokám, a te apád maradt, Isten tartsa!
Ő is elment s apja mellett küzdött kint a harcban!
Megsebesült, rokkant is lett... haza jött végtére:
Csonka haza, árva ország lett a harcuk bére!

Ujra rab lett magyar hazám... Fájó szívvel nézem:
De hogy újra szabadságát nem érem meg: érzem...

Gyurka (felugorva): Ej, dehogyan nem, dédapókám! Nőjjelek csak én nagyral!

Enyém lesz majd dédapónak az a régi kardja.

Kiverem az ellenséget, meg se áll hazáig!

Tudom Isten, nem jön többé a magyar határig!

Dédapó is a hazáért ontotta a véréit,

Nagyapám is a csatában veszfette az éltét.

Katona volt édesapám, a hazáért küzdött;

Nem lehetek én se gyáva a családban köztök!

Huszar leszek, vitéz huszar, mint nagyapám régen:

Mint a szélvész, úgy vágatok élre a harctéren!

A miénk volt ez az ország — az is lesz majd akkor:

Hej! de tudom, nem veszik el többé a magyartól!

Balás István (ölébe veszi unokáját s úgy mondja):

Akkor méltó leszel hozzánk... Látlak, fiam, látlak:

Ó, mi szépek, dicsők lesztek, hősök, büszkék, bátrak!

Uj Petőfi támad akkor, uj Damjanich vezet:

Felettetek Turul madár, s magyar zászló lebeg!

S ha győztesen jöttök haza: virágeső fogad:

Nem lesz népe a világnak nálunknál boldogabb!

Egész haza, szabad nemzet: a föld ékessége:

Édes, drága, szép unokám: Áldjon Isten téged!

(Gyurka letérdepel dédapó elé, kezét esküre emelve tartja.
Kivül felhangzik az ének: Hiszek egy Istenben... stb. Az ének
egyre halkul s melodramaszerűen tovább):

Gyurka: Hallom már, hallom: „Petőfi dörög a Talpra
magyart!

Rabok voltunk eddig s fényesebb a lánennál a kard!

Hogy hí a szent szabadság zászlaja,

És hív a csonka, meggyötört haza!

És lánggra gyújtva kicsi sziveinket,

Szent esküszóval esket újra minket
 A magyarok hatalmas Istenére,
 Hogy elmegyünk ezer halálba érte,
 S dicsőn bukunk, hogyha bukni kell...
 De bátraké a győzelem, siker,
 S mi győzni, győzni... s élni akarunk!
 Még él ma is, s ha ütni fog az óra:
 Riadva ront új, nagy leszámolóra
 A hallhatatlan, hősi regiment!"

(Dédapó homlokon csókolja lelkes unokáját s függöny lassan le.)

(O)

Az volt a tavasz!

Az volt a tavasz! — szívek tavasza.
 Rögök mélyiből vért szitt a gyökér
 S adta nagy gonddal tovább az ágnak.
 Tavasz levegője,
 Isten szent mezője
 Hirnöke volt a szent szabadságnak.

Az volt a tavasz! — álmok tavasza.
 A jó öregek sírni tanultak.
 Az ifjak szívét eszme járta át.
 Testvérharok helyett
 Összeölelkezett
 S az volt az imája: szeresd a Hazát!

Az volt a tavasz! Ország tavasza.
 A pesti ifjak csodaszavára
 Sirjából ébredt a drága beteg.
 Egy pillanat alatt
 Fel az égig haladt
 S dicsőséget szült a szent fürgeteg.

Az volt a tavasz! A szívek szava,
 Sárba tiporta zsarnok fegyverét.
 Bilincseket tört ártatlan kézzel.
 Petőfi lantja

— Talpra magyarja —

Uj magyar vért szült a régi vérből.

...Elmult a tavasz! — az a szép tavasz,

S azóta mindig ködbe visz utunk...

Kikelet napján minket ősz takar.

De hisszük Istent,

Hogy egyszer mindent

Visszaszerez a leláncolt magyar!

Móra László.